

We Lwowie, dnia 20. października 1903.

Alg. 186

Sprawozdanie

Komisji przemysłowej o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie powiększenia funduszu przemysłowego.

Wysoki Sejmie!

Od szeregu lat nie schodzi z porządku dziennego dyskusji publicznej, zgromadzeń zawodowych przemysłowo-handlowych, wieców przemysłowych, głosów prasy, całej literatury ekonomicznej, nareszcie rozpraw sejmowych sprawa przysporzenia przemysłowi, górnictwu, handlowi krajowemu środków finansowych. Pomimo całej powolności tempa naszego życia ekonomicznego budzi się ze wzrostem ludności i światła ruch ekonomiczny, mnożą się powoli próby i zaczątki przemysłowe, liczba ludzi zawodowo uzdolnionych, przedsiębiorczych, zwolna powstają nowe przedsiębiorstwa a rozwijają stare, ruch w kierunku przemysłowym jest niezawodny w kraju dotąd rolniczym. Przemysł naftowy a z nim szeregi przemysłów przezeń wywołanych, różne gałęzie przemysłu rolniczego, odradzający się przemysł cukrowniczy, ze wzrostem miast przemysł budowlany, mechaniczny, wyroby narzędzi, maszyn i aparatów, kilka gałęzi przemysłu chemicznego, przemysł drzewny, nawet skromne początki przemysłu tkackiego są mimo wszystkich przesileń i lokalnych i indywidualnych niepowodzeń i katastrof objawami realnymi i nie ulega już wątpliwości, że pesymistyczne twierdzenia o niemożności powstania i utrzymania się przemysłu w kraju naszym są nieusprawiedliwione.

Znaczny już ruch umysłowy w kierunku uprzemysłowienia kraju, rugowania obcych wyrobów obejmuje coraz szersze kręgi. Powołanie do życia przemysłu w interesie całego kraju, dla dobra wszystkich innych gałęzi życia ekonomicznego, rolnictwa, handlu, dla podniesienia miast i wsi, powołanie do życia przemysłu jako pierwszorzędnego czynnika tworzącego kapitały a także jako społecznego czynnika w życiu narodów niezmiernie ważnego, reprezentującego pracę, światło, przedsiębiorczość, kalkulację, rachunkowość, trzeźwość, czynnika oznaczającego gdzieindziej zamożność i kulturę, niezależność obywatelską, staje się postulatem i dążeniem coraz powszechniejszym.

Otóż nie ulega już wątpliwości, że szereg przemian w kraju dokonanych, rezultaty szkolnictwa, sieć komunikacyjna, zastępy sił fachowych, pomimo wszystkich niedostatków niezawodne objawy wpływu kraju na zmianę warunków ustawodawczych, prawnych, administracyjnych, w których do niedawna produkcja kraju się znajdowała, przybliży ją czas, w którym i sprawa przemysłu znajdzie się w znacznie korzystniejszych warunkach.

Tym postępom nie dotrzymał kroku rozwój środków finansowych, siły kapitalistyczne i organizacja finansowa i kredytowa, któraby wyzyskała zmieniające się ogólne warunki, gotowość zawodowych sił i ich przedsiębiorczość. Są już ludzie, mnożą się jednostki przygotowane i ukwalifikowane, walczące jednak z brakiem środków, z brakiem kapitału na przemysł. Organizacja kredytu przemysłowego we wszystkich gałęziach ciągle niedostateczna.

Nie ulega już wątpliwości, że są pola przemysłowej pracy odkryte, początki przedsiębiorstw przemysłowych uczynione, w zawodowych rękach, a byle szcudrzejsze środki oddane racjonalnie przedsiębiorczości przemysłowej, mnóstwo istniejących przedsiębiorstw mogło by się rozwinąć, technicznie podnieść, komercyjnie rozbudować, z rąk rozmaitej lichwy wydobyć, produkę wielokrotnie rozwinąć, targ krajowy wyzwalać z pod obcego zalewu, nawet cisnąć się na obce targi. Małe, początkujące mogły by się rozrósć i udoskonalić, nowe powstawać. Obok drobnego i średniego przemysłu, mógłby powstawać większy i wielki.

Z brakiem krajowego kapitału, z niedostateczną organizacją finansową, któraby istniejące zasoby kapitalistyczne w kraju, własne i cudze ściągala na pole przedsiębiorczości przemysłowej, górniczej i handlowej, walczy przedsiębiorczość i fachowość jednostek. Nie ulega już żadnej wątpliwości, że w licznych wypadkach są już wszystkie czynniki od których zależy przemysł, gotowe i odpowiednie, brak tylko środków, kapitału.

Mnóstwo wypadków już świadczy, że gdzie wszystkie te czynniki znalazły się, powstały lub rozwinęły się przedsiębiorstwa przemysłowe, a niestety liczne i bardzo liczne niepowodzenia i katastrofy, które w pierwszym rzędzie robią wrażenie, są przecież w większości, życie przemysłowe robi postępy, kraj idzie na drogę przemysłu, mnożą się warstwy, pracownie, wyrobnie, kotły, motory, kominy.

Wołanie dotąd mało skuteczne za kapitałem, za organizacją dla ściągania kapitału na pole przemysłowe z innych lokacji mniej ryzykownych, staje się coraz powszechniejszem. Od kilku lat kwestya tej organizacji nie ustępuje z porządku dziennego.

W akcji kraju na polu bezpośredniego działania w kierunku przemysłowym, w akcji, która w polityce kraju i Sejmu liczy zaledwie może dwie lat dziesiątki, nieposlednią już rolę odegrał t. z. fundusz przemysłowy. Powołany do życia skromnemi dotacyami, wywalczony nie wierzyi sceptycyzmowi, traktowany jak koncesya dla prądów, ale bez wiary w racjonalność i przyszłość, mizerny i niedostateczny w swych rozmiarach oddał ten fundusz przemysłowy już znakomite usługi na rozlicznych polach przemysłowości, zasilił, zachęcił, podtrzymał, rozwinął mnóstwo jednostek, dał możność przetrzymania przesileni, wydobycia się z lichwy, podniesienia fachowego, stworzył całe szeregi przedsiębiorstw.

Niedostateczny w swych rozmiarach, zmuszony starczyć dla mnóstwa potrzebujących, proszących i czekających, więc wymierzany skąpą ręką, prawie zawsze w niedostatecznej mierze, przecież spełnił już wielkie usługi.

To też kiedy organizacja kredytu przemysłu niezmiernie powoli naprzód się posuwa, a raczej lata całe nie posuwa się wcale, kiedy wołanie w kierunku tej organizacji dotąd bezskuteczne, wysuwa się na ra razie na bliższy plan wyzyskanie tymczasem przynajmniej organizacji krajowego funduszu przemysłowego, pod kierunkiem krajowej komisji przemysłowej, zanim powstanie nowa organizacja kredytu przemysłowego.

Udzielać i śmieiej kredytu na tani procent, nie domagając się bezpieczeństwa absolutnego, powierzając ten kapitał często wyłącznie na kredyt osobisty, w zaufaniu w wartość moralną i zawodową człowieka, słowem pożyczać czasem nie bez samowiedzy pewnych strat, tam gdzie było ugruntowane przypuszczenie, że przedsiębiorstwo ma warunki żywotności, to cechuje administrację funduszu przemysłowego.

Krajowy fundusz przemysłowy powstał :

a) z funduszy uchwalanych dawniej i udzielanych bezpośrednio przez Wydział krajowy na cele przemysłowe, które po odpisaniu strat w kwocie 68.928 K. wpłynęły do funduszu przemysłowego, w kwocie 153.891 K.

b) z dotacji w różnych wysokościach rocznych rat, które od r. 1888 wynosiły razem 1,000.000, oraz

c) z przyrostu funduszu z odsetek po odpisaniu strat, który to przyrost stanowi 246.121 K., ogółem więc krajowy fundusz przemysłowy wzrósł do **1.500.012 K.** Suma ta rozlokowana doszczętnie na pożyczkach, a brak nowego przyływu dotacji w r. 1903 spowodował zupełną stagnację.

Rzućmy okiem na działalność funduszu przemysłowego od r. 1887 do 1901.

Liczba wypadków	Rodzaj przemysłu, który korzystał z funduszu przemysłowego	Kwota pożyczona K.	Kwota odpisana K.	Kwota spłacona K.	Reszta długu K.	W tem zaległości K.
58	Przemysł tkacki	501.400	5.764	320.070	175.565	18.000
48	skórny	525.500	47.198	325.749	152.553	3.203
47	drzewny	325.000	1.289	220.027	103.684	3.732
44	metalowy	502.044	2.060	268.200	231.783	11.166
23	keramiczny	228.220	2.091	144.816	81.311	10.997
83	Różne gałęzie przemysłu	863.000	19.845	397.762	445.392	13.532
5	Na cele wystawy kraj. w r. 1894	58.400	—	58.400	—	—
		3,003.564	78.250	1,735.024	1,190.289	60.631

Obrót kapitału pożyczkowego w ciągu 14 lat wyniósł 2,52 razy swą wysokość, uwzględniając jednak, że kapitał zakładowy wzrastał w ciągu lat ratami, można przyjąć obrót w ciągu 14 lat na przeszło czterokrotny.

Zaległości w stosunku do kapitału pożyczkowego wynoszą 5·1%, a w stosunku do uchwalonych pożyczek 2,01%.

Straty wynoszą 2,61% kapitału wypożyczonego, a dodawszy straty na jednej realności przemysłowej 3,59%, z czego na dawniejsze, pierwsze próby wypada 30·9%, a na późniejsze 1·76%.

Straty ze starszych pożyczek wynosiły 68.927 k., straty na pożyczkach udzielanych od 1887 do 1891 49.026 k. przyrost procentu z własnych dochodów od r. 1887 do 1902 wynosił 246.121 koron. Można więc śmiało twierdzić, że straty były zdumiewająco małe, że ich prawie nie było.

Otóż w ciągu ostatnich lat mnożą się projekta zdobycia dla przemysłu nowych środków w finansowych, szczerzejszych, któreby umożliwiły rozbudzenie przedsiębiorczości i produkcji przemysłowej, rozwinięcie techniczne i finansowe dzisiaj istniejących przedsiębiorstw, zakładanie nowych.

Takimi są projekta, które zostały podniesione w Sejmie lub w komisji przemysłowej.

1) projekt sejmowy p. Romanowicza z 5. lipca 1901 utworzenia i udotowania osobnego działu przemysłowego przy Banku Krajowym.

2) projekt 15 członków komisji przemysłowej z 4. czerwca 1902 wydawania przez Bank krajowy lub nowy bank przemysłowy obligacji przemysłowych pod gwarancją kraju.

3) projekt sejmowy p. Rutowskiego z 3. lipca 1903 o powołaniu do życia przy udziale kraju akcyjnego zakładu kredytowego z kapitałem 5 milionów koron, którego celem byłoby powoływanie do życia, zakładanie i finansowanie przedsiębiorstw przemysłowych.

4) projekt dyr. Banku kraj. dra Zgórskiego ażeby zapewnić dotację funduszu przemysłowego przez lat 35 po 100.000 k. rocznie i na tej podstawie umożliwić podniesienie tego funduszu przemysłowego z 1½ miliona do 5 milionów.

Projekta te były przedmiotem obrad kraj. kom. przemysłowej. Na wniosek Dra Stesłowicza, sekretarza Iwowskiej Izby przem. handlowej, komisya uchwaliła:

»1. Uprasza się Wydział krajowy, ażeby raczył jak najrychlej poczynić wszelkie kroki potrzebne do utworzenia krajowego funduszu przemysłowego a to na zasadach wniosku przez dyr. Zgórskiego proponowanych:

Podwyższa się istniejący krajowy fundusz przemysłowy do 5 milionów koron¹⁾ a to w sposób analogiczny, jak postąpiono z ustanowieniem funduszu pożyczkowego spółek Reiffeisena. Sejm wstawiać będzie przez 35 lat do budżetu po 100.000 koron a Bank krajowy na rachunek tych wpłat wypłacać ma zaliczkowo kwoty potrzebne na zasilenie przemysłu, aż do wysokości 5 milionów kor. Zresztą pozostać ma stosunek niezmieniony. Fundusz będzie jak obecnie pod zarządem Wydziału krajowego z udziałem Komisji kraj. dla spółek przemysłowych, dającej opinię o udzielaniu kredytów i Banku krajowego, prowadzącego administrację finansową funduszu.

Należy jednak równocześnie przeprowadzić gruntowną reorganizację Biura Komisji, zaopatrzyć je odpowiedniami siłami fachowemi i technicznymi, komercyjnymi, aby nadzór nad pożyczkami był ścisły i organizacja akcji przemysłowej w kraju w biurze Wydziału krajowego zcentralizowana¹⁾».

Nadto zapadła druga uchwała, zmierzająca do rozszerzenia akcji na polu podniesienia akcji przemysłowej w kraju, a mianowicie:

»2. Komisya zaleca Wydziałowi krajowemu do przyjęcia wniosek pośła Rutowskiego i wypowiada przekonanie, że byłoby rzeczą wskazaną wdroyć układy w celu urzeczywistnienia projektu wskazanego«.

Wydział krajowy na posiedzeniu z dnia 6. grudnia 1902. uchwalił zalecić Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia wniosek Dra Zgórskiego, widząc w nim najłatwiejszy, najrychlejszy i zupełnie od Wys. Sejmu zależny środek przysporzenia przemysłowi krajowemu większych środków.

Oczywiście jest to środek nader niedostateczny i faktycznie zapewniający daleko mniej jak jego brzmienie. Projekt ten nazywa się projektem podniesienia funduszu przemysłowego do wysokości 5 milionów.

Zapytana Dyrekcyja Banku jakby to podniesienie kraj. funduszu przemysłowego z 1½ miliona na 5 milionów uskuteczniła, oświadczyła gotowość zaliczkowania funduszowi na rachunek zabezpieczonej na lat 35 dotacji krajowej po 100.000 K. rocznie. w przeciągu 4 do 5 lat około 1½ miliona koron, rocznie nieprzekraczalną sumę 250.000 z tem, żeby w pierwszych latach subwencye roczne kraju nie były na rzecz Banku ściągnięte, ale zasilaly także fundusz przemysłowy.

Fundusz przemysłowy miałby więc prócz zwrotów dawnych pożyczek w ciągu najbliższych 4 lat z dotacji kraju 400.000 K. i zaliczki Banku krajowego 1.000.000 K. Oczywiście, że rozporządzalna ta suma nie stoi w żadnym stosunku do potrzeb.

Nieda się jednak zaprzeczyć, że jest to środek łatwo wykonalny doraźny, zależny wyłącznie od uchwały Sejmu, który w pierwszych latach rocznie około 350.000 K. umożliwi na cele przemysłowe.

Następnie miałyby być przeprowadzona ponowna umowa z Bankiem co do dalszego zaliczkowania.

¹⁾ Pomnożenie sił fachowych Biura Komisji w tym kierunku na podstawie nowego statutu komisji zostało już dokonane.

Pomimo jednak, że w rzeczywistości projektu ten nie jest projektem podniesienia funduszu przemysłowego do 5 milionów, ale podniesieniem go ponad krajową dotację o około ćwierć miliona rocznie czyli w ciągu 4 do 5 lat o jeden milion, musimy go uważać, za w danych warunkach najłatwiejszy do zrealizowania, a przeto użyteczny.

W tych ciasnych granicach nie przedstawia też projekt ten niebezpieczeństwa dla Banku, które podniesiono wobec brzmienia tytułu wniosku, wywołującego obawę, że Bank krajowy, który nie emituje obligów przemysłowych miałby ze swoich kapitałów zakładowych wycofać i immobilizować w ryzykach przemysłu 5 milionów koron. Jak widzimy zaliczkowanie Banku na rachunek zabezpieczonych na lat 35 rat stotysięcznych krajowej dotacji ogranicza się do 2—250.000 K. rocznie.

Wydział krajowy przedkładając Wysokiemu sejmowi projekt niniejszy »dla uniknięcia nieporozumień« zaznacza »że wniosek ten i zamierzona nim akcja nie ma na celu załatwienia całej kwestyi kredytu przemysłowego« który jest kwestyą organizacyi odrębnej.

Gdy zaś ta organizacja kredytu przemysłowego nie daje się rozwiązać równie łatwo i szybko, a projekt dra Zgórskiego doraźnie przysporzy choć częściowo środki, należy go uważać za pożądany.

Dla ilustracyi faktycznej potrzeby, przy rozbudzonym ruchu na polu przemysłowym i rozbudzonych nadziejach liczących na pomoc kraju, zestawiamy prośby i podania wniesione do Wydziału krajowego w ciągu ostatniego kwartału.

Pomimo, że do końca lipca b. r. zwracano wciąż podania, wnoszone o pożyczki z funduszu przemysłowego — wpływają bezustannie nowe prośby. Stan ich obecny, na podstawie aktów komisji kraj. dla spraw przemysłowych jest następujący :

I. Leżą do załatwienia z opiniami znawców następujące podania :

1. Fabryka przyrządzania włosienia i tkanin włosiennych o	60.000 K.
2. Fabryka pieczywek, pierników i cukrów	45.000 »
3. Fabryka gipsu	40.000 »
4. Fabryka farb olejnych i wodnych	50.000 »
5. Przedsiębiorstwo bazarowe wyrobów krajowych	10 000 »
6. Pracownia blacharska	2.000 »
7. Pracownia kowalska	6.000 »
8. Fabryka powozów	30.000 »
9. Fabryka giętych mebli	60.000 »
10. Garbarnia większa	20.000 »
11. Wyrobnia pióropuszków	4.000 »
Razem	327.000 K.

II. Oddano specjalistom do zbadania prośby następujące :

12. Fabryka farb olejnych i pokostów	50.000 K.
13. Wyrobnia krzesel (specyalność stolarska)	20.000 »
14. Zakład cukierniczy	4.000 »
15. Bednarnia	6.000 »
16. Fabryka musztardy i octu	60.000 »
17. Spółka stolarska	2.000 »
18. Przedsiębiorstwo tkackie większe	30.000 »
19. Pracownia powozów i wózków	6.000 »
20. Przedsiębiorstwo blacharskie	20.000 »

21. Fabryka kaffi	8.000 K.
22. Zakład snycerski	8.000 »
	<hr/>
Razem	214.000 K.
23. Fabryka zapalek	50.000 »
	<hr/>
Razem	264.000 K.

III. Wpłynęły w czasie ostatnich dni czterestu następujące podania:

24. Fabryka sztucznego kamienia o	100.000 K.
25. Wyrobnia syfonów nowego systemu o	5.000 »
26. Zakład pyrotechniczny o	6.000 »
27. Przedsiębiorstwo piekarskie	6.000 »
28. Fabryka wyrobów metalowych	70.000 »
29. Garbarnia większych rozmiarów	80.000 »
30. Fabryka ram	30.000 »
31. Fabryka tutek papierowych	70.000 »
32. Piekarnia	6.000 »
33. Fabryka armatur i pomp	60.000 »
34. Fabryka krochmalu, klejstru i czernidla	10.000 »
35. Przedsiębiorstwo stolarskie	4 000 »
	<hr/>
Razem	447.000 K.

Zestawienie:

I. Podania gotowe do załatwienia	327.000 K.
II. Podania przekazane do zbadania	264.000 »
III. Podania świeżo wniesione	447.000 »
	<hr/>
Razem	1,038.000 K.

Przeszło milion wynoszą żądania, zawarte w podaniach wniesionych po dzień do Komisji od początku sierpnia r. b

Gdyby się połowa tych podań okazała nie zasługującą na uwzględnienie i gdyby żądania petentów niżono w przecięciu o połowę, to na żądania pożyczek w ciągu trzech miesięcy potrzebaby **250.000 koron!**

Z tych wszystkich powodów komisya przemysłowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Stały fundusz przemysłowy utworzony uchwałą z dnia 22. stycznia 1887, wynoszący obecnie 1,500.000 K. będzie podwyższony do wysokości 5,000.000 K. za pomocą rocznej dotacyi z funduszu krajowego po 100.000 K. przez lat 35 do budżetu krajowego wstawianej.

2. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zawarcia z Bankiem krajowym umowy o udzielanie zaliczek na poczet tej dotacyi, o ile to dla szybszej akcji w kierunku popierania przemysłu przez udzelenie pożyczek potrzebnem się okaże.

Przewodniczący:

A. Lubomirski w. r.

Sprawozdawca:

Rutowski w. r.